

3. Για τον πρώιμο σοσιαλισμό στην ΕΣΣΔ, τη γραφειοκρατία και τις περί «κρατικού καπιταλισμού» απόψεις¹

Βίκτορ Αλεξέγιεβιτς Βαζιούλιν

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είναι γνωστοί οι ισχυρισμοί, ότι στην ΕΣΣΔ δεν υπήρχε σοσιαλισμός, αλλά κρατικός καπιταλισμός. Ποια είναι η άποψή σας;

Β.Α.Β.: Θεωρώ ότι στη Σοβιετική Ένωση υπήρχε σοσιαλισμός, αλλά αυτός ήταν πρώιμος σοσιαλισμός. Όπως υπήρξαν πρώιμες και ύστερες αστικές επαναστάσεις (και μάλιστα όλες οι πρώιμες αστικές επαναστάσεις ηττήθηκαν), έτσι και ο σοσιαλισμός, κατά τη γνώμη μου, μπορεί να διακριθεί σε πρώιμο και ύστερο σοσιαλισμό, ο οποίος, όπως βλέπω εγώ το ζήτημα, πρόκειται να επέλθει. Ο πρώιμος σοσιαλισμός (όπως και οι πρώιμες αστικές επαναστάσεις) είναι ένας σοσιαλισμός ο οποίος δεν είναι καθ' όλα ανεπτυγμένος. Γι' αυτό φέρει [εν πολλοίς] χαρακτηριστικά εκείνης της κοινωνίας, από την οποία ανέκυψε ο σοσιαλισμός, δηλαδή της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας σε βαθμό μεγαλύτερο από αυτόν που θα φέρει [τέτοια χαρακτηριστικά] ένας πιο ανεπτυγμένος σοσιαλισμός. Κατά τρόπο ανάλογο με το ανθρώπινο έμβρυο (συχνά χρησιμοποιώ αυτή τη σύγκριση), το οποίο όταν βρίσκεται μόλις στη δεύτερη εβδομάδα [της ενδομήτριας ανάπτυξης] ή μπορεί και λίγο νωρίτερα, έχει βραγχιακές σχισμές, δηλαδή σε ορισμένες σχέσεις μοιάζει με ψάρι και όχι με άνθρωπο. Κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο και ο πρώιμος σοσιαλισμός έχει σε μεγαλύτερο βαθμό χαρακτηριστικά που δεν προσιδιάζουν στην κομμουνιστική κοινωνία. Τουναντίον, έχει χαρακτηριστικά που προσιδιάζουν σε προγενέστερη κοινωνία, παρά στη μεταγενέστερη ανάπτυξη του σοσιαλισμού, η

---

1. Απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε ο Β. Α. Βαζιούλιν στην Κορεάτισσα ερευνήτρια Πακ Σον Χιόν (κατά πάσα πιθανότητα το 2002). Μετάφραση: Τριαντάφυλλος Μειμάρης.

οποία μπορεί να ονομαστεί περίοδος του ύστερου σοσιαλισμού. Αλλά αυτή είναι εν γένει μια αναλογία. Σε ότι έχει να κάνει με την απάντηση στην ερώτησή σας, κρατικός καπιταλισμός στην ΕΣΣΔ δεν μπορούσε να υπάρξει, γιατί αν αυτό ήταν κρατικός καπιταλισμός (όπως και κάθε άλλος καπιταλισμός), τότε η εξουσία θα έπρεπε να βρίσκεται στην τάξη των κεφαλαιοκρατών. Στη Σοβιετική Ένωση δεν υπήρχε τάξη κεφαλαιοκρατών. Κάποιοι λένε ότι τέτοια τάξη, ήταν δήθεν η γραφειοκρατία. Όμως *η γραφειοκρατία δεν είναι τάξη*. Η γραφειοκρατία δεν είχε ιδιοκτησία στα χέρια της. Αυτή μόνο διηύθυνε την κρατική ιδιοκτησία, δεν μπορούσε να διαθέτει πλήρως αυτή την ιδιοκτησία υπέρ των δικών της ιδιοτελών συμφερόντων. Ακόμα και εάν κάπου και κάποτε προσπαθούσε να διαχειριστεί την κρατική ιδιοκτησία κατ' αυτόν τον τρόπο, αυτό συνιστούσε εκτροπή από τον κανόνα. Και αυτό ειδικά το στρώμα, ήταν ένα από εκείνα τα στρώματα, τα οποία διεξήγαγαν την αστική αντεπανάσταση. Δηλαδή, αυτοί [οι γραφειοκράτες] δεν ήθελαν απλώς να διευθύνουν, αλλά και να κατέχουν την ιδιοκτησία. Αλλά επί σοσιαλισμού δεν ήταν ιδιοκτήτες. Η γραφειοκρατία είναι ένας μηχανισμός [το προσωπικό ενός μηχανισμού] διεύθυνσης και επ' ουδενί λόγω δεν είναι τάξη ιδιοκτητών. *Εάν κάποιος λέει ότι η γραφειοκρατία είναι τάξη, αυτό σημαίνει ότι δεν αντιλαμβάνεται τη φύση της γραφειοκρατίας, ότι δεν αντιλαμβάνεται τι είναι η γραφειοκρατία.*

Επί σοσιαλισμού η κοινωνική ιδιοκτησία είχε τη μορφή της κρατικής [ιδιοκτησίας]. Δηλαδή, το κράτος διηύθυνε την κοινωνική ιδιοκτησία. Και γι' αυτό η κρατική ιδιοκτησία κατέτεινε κυρίως προς όφελος του λαού, γεγονός το οποίο εκδηλωνόταν στο ότι υπήρχε πολύ χαμηλή χρέωση για την κατοικία, στο ότι ήταν ευρέως αναπτυγμένες οι κοινωνικές παροχές [δελτία κοινωνικού τουρισμού κ.λπ.], στο ότι κάθε άνθρωπος είχε εξασφαλισμένη εργασία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η κοινωνική ιδιοκτησία με τη μορφή της κρατικής χρησιμοποιούνταν προς το συμφέρον του λαού. Η δε γραφειοκρατία, ακόμα και εάν επωφελούνταν από την υπηρεσιακή της θέση, αυτό συνιστούσε εκτροπή, η οποία εκτροπή ήταν κολάσιμη και τιμωρούνταν. Και μάλιστα οι ποινές ήταν μεγαλύτερες [αυστηρότερες] όσο λιγότερο είχε προχωρήσει η σήψη του σοσιαλισμού. Και στο βαθμό που σάπιζε ο σοσιαλισμός, η γραφειοκρατία γινόταν όλο και πιο πολύ αχαλίνωτη, όλο και περισσότερο χρησιμοποιούσε την υπηρεσιακή της θέση υπέρ των ιδιοτελών της συμφερόντων. Επομένως, το κύριο είναι ότι δεν είχαμε τάξη κεφαλαιοκρατών, μέχρις ότου να αρχίσει να εμφανίζεται η σκιώδης οικονομία.